

Dalibor Prančević - Barbara Vujanović

Ivan Meštrović: Raspelo i liturgijski prostor

Temeljno žarište ovoga teksta poblizje je istraživanje dvaju raspela što ih je u različitim razdobljima svoga stvara-lačkog vijeka oblikovao jedan od najpoznatijih hrvatskih kipara, Ivan Meštrović (1883.-1962.). Jedno od tih raspela umjetnik je realizirao u Ženevi 1916. godine, koristeći drvo kao materijal izražavanja i kreirajući jedno od ponajboljih ekspresionističkih kiparskih djela u hrvatskoj umjetnosti. Ovaj rad Ivana Meštrovića odmah je izazvao reakcije publike, bez obzira na to je li bila riječ o njegovu izlaganju na (Meštrovićevim) izložbama ili o uvođenju u sam prostor liturgije. Osobito je zanimljiv tekst što ga je u magazinu *The New Age* objavio Ezra Pound povodom izložbe u galerijama *Grafton Galleries* 1917. godine. Pound se izrazito kritički postavlja naspram toga kiparova djela, što ne treba čuditi jer je on izrazit pobornik avangardnih umjetničkih strujanja. Bio je glasnogovornikom vorticističke umjetničke grupacije koja je tada djelovala u Londonu. Njemu nije odgovarala ekspresija Kristova lika, koju je Meštrović doveo gotovo do paroksizma, a opirao se i Meštrovićevoj kiparskoj praksi impregniranoj izvanumjetničkim, anegdotalnim elementima. Drugi primjer odnosi se na *Vječno raspelo* (1930.), na djelo što ga je umjetnik postavio ponad glavnog oltara crkve Presvetog Otkupitelja u Otavicama, građevine kolokvijalno poznate i kao Meštrovićev mauzolej. Uza zapadnjačku likovnu morfologiju koju je moguće evidentirati na ovome djelu, njegova koncepcija odaje kako je umjetnik bio inspiriran i primjerima orijentalnih kultura i umjetnosti. Njime, kao i cijelim ikonografskim programom namijenjenim crkvi, umjetnik zorno predstavlja sinkretistički pristup religiji. Zanimljivo je da to nije jedinstveno pojavljivanje djela. Naime, umjetnik je sadreni model *Vječno raspelo* izlagao na svojim važnim samostalnim izložbama, no uveo ga je i u prostor vlastitoga doma u Zagrebu. Takvim postupcima doprinio je i mijenjanju same vrijednosti djela, njegove „auratičnosti“. Autori teksta interpretiraju genezu dvaju radova Ivana Meštrovića, načine na koje ih je shvaćala publika, ali i njihovu sakralnu vrijednost u trenutku kada postaju dijelom liturgijskog prostora.